

stvo svojoglavne nesloge čuje, ki jim ni dalo nikdar h kaki veljavi in samostalnosti priti. — Kmalo bo trideset lét, de sim Slovenijo za svojo častito mater djanško čislati začel, in naj pred sim spoznal, de jo je nemškutija od vsih strani tlačila, in de si zato ni opomagati mogla; potlej so jo pa začeli njeni lastni sinovi — menim de od same radosti — vsakojako prečesavati, frizirati, preoblikvati in jo na vse strani žokati, de so jo vso zmeršili, de bi človek dandanašnji kmalo ne vedil, kakšina je. Pomislimo na „unitis“ — pa ne „oppositis“ viribus.

Graberski.

Krajski zgodovinski družbi!

V poslednjim občnim zboru si se ti, slavna družba, namenila k novimu krepkemu življenju v prid domovine. S serčnim veseljem smo sprejeli ta namén.

Nade polni, de boš vsak svét rada zaslišala, ki se ti predloži v dosego svojiga blagiga naména, ti razodenemo vošilo, ki sega popolnoma v tvoje opravilstvo: daj zgodovino Krajske dežele v slovenskim jeziku na svitlo! Milo pogrešujemo že davnej take knjižice, iz ktere bi tudi prosti Krajnc zgodovino svoje domačije zvedil.

Mi ne terjamo za zdaj obširniga visoko učeniga dela, s katerim nas boš morebiti pozneje razveselila, ampak le knjižico, po domače pisano, tudi razumu prostiga bravca primerno, de bo pripravna tudi za berilo ljudskih nedeljskih šol po deželi.

Delo ni težko, ker imamo lepih pripomočkov za to dovelj, in tudi tacih mož, ki bojo popolnoma kos temu delu.

Prevzemi le v odstvo tega dela in podeli de narno pomoč, de se ta občno zaželjena knjiga na dan da.

Naj bo to delo zdej tvoje prvo delo, in verjemi nam, de ti bo domovina za to hvaležna.

Spomni se, de vsaka družba je le mertva stvar, dokler ne stopi s podukam med ljudstvo. S zgodovino naše domovine v domačim jeziku pa boš širila ljudsko omiko tudi v lesene bajtice.

Ker si zgodovinska družba, gre pred vsim tebi zgodovino domovine na svitlo dati.

Ne daj, de bi bilo to vošilo glas vpijočiga v pušavi!

Vrednik Novic.

Stari zoperniki mlade slovenšine.

„Jez sim prestar, de bi se vaše slovenšine učil.“ Tako se izgovarjajo prilétni ljudjé, kterim dobre in čisto slovenske besede namest pokvarjenih nemških ali laških ne dopadejo. Pa tako ni mislil in govoril eden nar imenitniših modrih mož, slavni Grek Sokrat, ki se je še v visoki starosti clo citrati učil rekoč, de človek ni nikdar prestar, se kaj lepiga ali koristniga učiti. Taki ljudjé le dokažejo, de jim ni clo nič mar za izobraženje in omiko lastniga naroda, — de jih ni sram, ako Nemci, Lahi, Francozi in Angleži nas Slovane kot sirove divjake zaničujejo, — de jim je vse jedno, ali si jezik njih poštenih očetov v versti družih žlahnih jezikov tudi svoje častno mésto prilastí, ali de pod jarmam družiga ptujiga jezika se od dné do dné bolj puhjša in se clo zgubiva. Naj si star ali mlad, ako si le blagoserčen človek, moraš za svojo nar svetejši dolžnost spoznati, k slavi in poveličanju svoje vlasti (domovine) na vso moč pripomagati; — če si obdarovan z mnogimi vednostmi in umetnostmi, se obnašaj kot priden in rodoljub učenik ali pisavec; če si pa manj vreden, bodi saj lep izgled drugim, de spoštuješ in razširjuješ koristne nauke, ki nam jih učeni možje v svojih bukvah izročujejo. To gotovo ni res, de bi človek ki je petdeset ali šestdeset lét star, in ki zna slovensko brati, bi ne bil sposoben tudi novih besed iz zdra-

vih slovanskih korenin izrašenih razumeti, in če jih razume, jih tudi v pisanju in govorjenju rabiti. Taki starčki bi imeli se za srečne čislati, de jim je osoda privošila, pred svojo smertjo danico vstajenja in izobraženja svojih rojakov vgladati. Jez nisim Slovenec, pa Slovan sim, in ker žalostna osoda mi dozdej ni dovolila, v svojo ljubo domovino nazaj se verniti, sim lani, ko je moj poslednji up po vodi splaval, za terdno sklenil, slovensko se učiti, in tako svoje serčno poštovanje Slovincam, med kterimi prebivam, na znanje dati. Jez tudi nisim mlad, in še lani sim komaj petdeset slovenskih besed razumel, ali vunder nisim obupal, in vsim težavam vkljub, sim jo tako dalječ dognal, de skorej vse, kar berem ali slišim, razumem. Toliko lože je rojenim Slovincam se v svojim maternim jeziku izobražiti, in tako s svojim izgledam in pripomočjo hitrejši napredek svojih sorojakov, kar je moč pospešiti. Naj tedaj vsi, možje in žene, mladi in stari pridno in neutrudljivo si prizadevajo, svojo dolžnost materi domovini odrajtati, in božjiga blagoslova nam ne bo pomanjkalo. Blagor pa, ne le posamesniga človeka ampak celiga naroda ne izvira iz politiške moči in velikosti, ne iz sovražnja ptujih narodov ampak iz prave omike ljudstva, to je, iz požlahnjenja glave in serca. Taki blagor svojimu narodu poskerbeti, je naša nar svetejši dolžnost, kteriga pa — naj delamo kar kali hočemo — brez očišenja in zbrušenja materniga jezika spolniti nikakor ne moremo.

Venceslav Josip Mencl,
c. k. gimn. profesor v Gorici.

Spomín popotovanja po Štajarskim in Gorenskim.

Enmalo se prezračiti, smo se podali perve dni tega mesca nar pred po železnici do Celja, po poti nektere drage prijatle na Štajarskim obiskat. V Trebovljah smo zadeli ravno na koneclétno šolsko izpraševanje, h kterimu so visoke časti vredni g. tehant Stojan, šolski ogleda prisli; veselilo nas je viditi, de so bili tudi novoizvoljeni g. župan in županijski svetovavci pričijoči. Fantiči in deklice so prav dobro odgovarjali in pokazali, de je poduk njih g. kateheta in g. učitelja vesel sad rodil. Izpraševanje je bilo sploh v domačim jeziku, pisanja smo vidili tudi v nemškim. Po dokončanim izpraševanju so podelili gosp. tehant veliko veliko število (morebiti čez 40) slovenskih bukvic v darilo pridnim učencam in učenkam. Poprašaje: od kod pride toliko daril, smo zvedili, de so od častitiga ondašnjiga g. fajmoštra Hašnika, ki so, kar skušnja že več let učil, eden nar iskreniših prijatlov in podpornikov šolskiga podúka. Srečna fara, ki ima taciga očeta za šolo! — Popoldne smo šli vsikupej k šolskim izpraševanju, ki je bilo v šoli ondašnje bližnje glažúte. Tudi tam nas je razveselila lepo vredjana šola. Po izpraševanju nas je vse skupej prijazno pogostil g. posestnik ondašnje fabrike, kteriga namestnik je bil prijazni g. vodja glažute. Snidilo se je več ljubih gospodov, kterih poprej po osebi nismo poznali, s kterimi smo se pa kmalo sprijaznili. Bili smo do pözne noči skupej prav židane volje; de brez veseliga petja ni bilo, nam ni treba dopovedovati; de pa slovenske in nemške ravnopravnosti nismo žalili, pa nam zna vsak verjeti. Drugo jutro smo se poslovili od gostoljubih Trebovelj in se po železnici v Celje podali. Zares veličanska je železnica od Ljubljane do Celja, — težko kje po Avstrijskim ji je kakšna enaka! — Visoko častiti g. opat Vodusek so nam kmalo priložnost naklonili delj časa z milostljivim knezoškofam Lavantinskim g. g. Slomšekam, ki so ravno v Celji bili, se pogovarjati, s kterimi že dve leti osebno nismo govorili. Najdli smo slavniga g. škofa za-

stran slovenšine ravno tistih hvale vrednih misel, kakoršne so že toliko let poprej v blagim djanju za povzdigo slovenskiga jezika in narodne omike razodeli. Tega se zopet prepričati (česar mi nikdar nismo dvomili) nam je britko djalo spomnivši se, de so bili slavni rodoljub že nekterikrat napadeni, de so ljubezin do slovenskiga naroda zatajili. Zares težko je zdaj vsim vstreči! Domorodec, ki se nepremakljivo prave poti za dosego narodnih pravic in národske omike derži, je enim panslavist, drugim pa zatajivec slovenšine. Ali mi prašamo: kje so zdej tisti hudi domorodci, ki so v létu 1848 toliko kričali? Naj nam pokažejo svoje dela v prid toliko lét zanemarjene slovenšine! Od tacih zatajivec domačiga jezika obdolževan biti, je ravno tako krivično, kakor če nepremakljiviga pa nikdar neprenapetiga rodoljuba protivne ôse panslavista imenujejo. Prav rodoljub gré neprestrašeno svojo pravično pot, in v delih skazuje ljubezin do svojiga naroda, kterimu, kamor se oberremo, že pripomočkov za občno omiko zlo pomanjkaje. Dokler ne bomo imeli obilnih knjig (slovstva) na vse strani, nam bojo protivniki našo dušno znezmožnost mirej oponašali. Kdor je tedaj svoje domovine prav prijatelj, naj ji v korenini pomaga, naj množi slovstvo, de iz revšine pridemo do bogastva; — bogastvo je moč, naj bo denarno ali dušno; to je bilo in bo, dokler bo svet stal.

(Dalje sledí.)

Razjasnjenje.*)

V 37. listu „Novíc“ t. l. popisuje g. Vitoški slovesnost šolskiga izpraševanja v Ipavskim Šembidu. De so otroci lepo in čisto slovensko odgovarjali, je vse hvale vredno, in spričuje od posebne marljivosti in uestosti gg. učencikov. Hvalevredno je tudi, de g. V. v spoznanje zasluženja in v spodbudek drugem oltarje zida, samo to naj bi bil pomislil — in to pravica tirja

*) Ker se nam piše, de se dopis iz Šembida v 37. lista Novíc nekterim zaderljiv in enostransk zdí, radi vzamemo pričujočo »razjasnjenje« v natis, ki nam je od gospoda poslan, kteriga zlo spoštujemo. Ali reči moramo, de ne zapopademo, kaj de je nad imenovanim dopisam v 37. listu — če ga z mirno kervjo in brez enostranosti preberemo — razžaljiviga bilo? Ali je pohvala eniga že graja družimu? Te logike ne zapopademo. Če je katehet g. H. pridno petje v šolo vpeljal, in g. učitelja za to še bolj gorečiga napravil, je šoli zares novo življenje dal, ker lepo petje je zares v ljudskih šolah močen magnet, ki otroke v šolo vabi, vesele stori, njih serce omeči i. t. d. Kodar se petje v ljudske šole vpelje, se gotovo nova dôba šole vtemelji. Zakaj bi tedaj takih mož ne hvalili? Če pa take hvalimo, ne grajamo zato sprednikov, ki so scer svoje šolske opravila hvalevredno opravljali. Ravno taka je s slovenšino. Eden je bolj, drug menj vnet za-njo: obá sta hvale vredna, ker sta obá za-njo vneti, pa večí hvala enimu ni graja drugimu. Kdo le more misliti, de bi bilo vredništvo kakšin sostavek zoper g. Kodra v Novíce vzelo, kteriga verliga rodoljuba dobro pozna in serčno spoštuje! Kdo pa clo more misliti, de bi Novíce nekterikrat le kakšno žal besedo zoper g. Vertovca v svoj list vzele, kteriga steber slovenšine čislamo, kteriga samo imé nam je že zagotovilo, de pod njegovim krilam je slovenšina v vedno varnim zavetju! — Če g. Vitoški govori od učiteljev, ki so zadovoljni, de le nekoliko »tradirajo« in »prüfajo«, je s tem po celim Slovenskim segel, kjer se razun veliko hvale vrednih učencikov, žalibog! tudi tacih ne manjka, ki nimajo ne iskric rodoljubja v sebi, in zares vse opravljeno mislijo, ako le nekoliko »tradirajo« in »prüfajo«.

Poslednjič še tole: Iz mnogih skušinj se nam dozdeva, de nekterim ni prav, če se v »Novicah« od nekterih šol govori, od družih pa ne. Pa kaj morejo »Novíce« zato? Saj smo prosili, de naj bi se nam od vsih dopisovalo. Če nekteri rodoljubi od te ali une šole kaj pišejo, in jo vneti zavolj lepiga napredka hvalijo, — naj se oglasé tudi drugi za druge! Tako bo sprejela »vsaka svoje«.

Vred.

— de ne gre iz ljudskih zidov kamnja izdirati, če bi se tudi oltarji z njim zidati imeli. —

Iz dopisa g. V. bi namreč sleherni bravec skoraj menil, de se za šolo v Šembidu pred preteklim pollétam malo ali clo nič ni storilo, — de je bila posebno slovenšina popolnoma zanemarjena, — de sta dva za izobraženje mladosti in za slovenšino sicer goreča in znana rodoljuba — menim slovečiga g. M. Vertovca, vodja, in g. M. Kodra, bivšiga kateheta ondašnje šole — le roké križem deržala, in de se je g. učenik, M. Komel, še le pred pol létam k dobrimu predramil, desiravno že šest lét tamošnje šole z velikim pridam uči.

Ne vém sicer na koga dopisnik s »tradiranjem« in »prüfanjem« méri, tolikanj je pa gotovo, de se je že od več lét v Šembijski šoli le čisto slovensko podučevalo, tolikanj bolj od léta 1849, od kar je prec pri pervim učiteljskim zboru sklenjeno bilo, se v ljudskih šolah le slovenšine deržati. G. V. bi bil imel tedaj poprej vse dobro prevdariti, preden koga pri ti šoli z nemškutarijo zavjéda. Mene sicer res pri letašnji skušnji v omenjeni šoli ni bilo; tode iz poprejšnjih poskušinj dobro vém, de so šolski ogleda, častiti g. J. Grabrijan, z napredovanjem tamošnje mladine bili vselej prav zadovoljni.

D.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Gorice. Laška stranka pri nas zlo glavo povzdiguje, in tukajšni laški časopis ji moč daje. Hotla je, de naj postanejo naše šole laške; ker se ji je pa iz desetlétne skušnje vradno dokazalo, de to ne more biti ker v gimnazijalnih šolah je nar menj za peti del (20%) Slovincov več, kakor Lahov — je rep nazaj potegnila ter rekla, naj se napravi dvojni gimnazij. To je lahko govorjeno, pa zdej ne izpeljavno. — Za rajnkim Stanigam nima Gorica bolj delavniga rodoljuba kakor je naš častiti korvikari Pirc; on sé, kakor rajniki Stanig, na vso moč prizadeva, slovenske knjige in časopise po deželi razširiti v povzdigo domačiga jezika in narodske omike. Slava mu!

Iz Černiga Verha. Tudi v naši Černoverški županii je bila 4. kimovca volitev županijskih mož prav lepo opravljena. Župana imamo časti vredniga, po večlétnim pridnim branju Novíc omikaniga g. Ignaca Peternela, ki je poprej soseskini rihtar bil. Izid take gladke in lahke volitve tukaj in, kakor je slišati, tudi v bližnjih županijah se pač mora tudi posebno lepimu obnašanju verliga komisarja g. Miklavža Lukaniča pripisovati, ki zares vé in zna, se tudi s prostim hribovcam tako prijazno in po domače v našim milim jeziku pogovarjati in mu namen volitve in obnašo pri tem opravilu razlagati, de je kmet le oko in uho, kadar on govori. De bi pač veliko tacih vradnikov bilo!

Černaverški.

Iz Dolenskiga. Leskovški kaplani in šolmaster že skoz tri léta svoje rektificirane bire ne dobivajo. Ne le v stranskih podfarah pri sv. Duhu in v Cerkljah so se sploh vsi, ampak tudi v domači Leskovški fari so se nekteri kmetje čisto ustavili biro dajati, desiravno so že zbog tega soldata imeli; pravijo, de so vsi davki preč. Če ne bo od nikodar za uboge kaplane pomoči, iz česa bodo pa fojmoštram kosilo plačevali, ki ga jim po dodeljeni vstavi večidel plačevati morajo?

Lep.

Iz Postojne. V saboto je umerl tukajšni advokat, g. Dr. Toman, po mertudu. Nekoliko bolehin je nedavnej iz Dunaja prišel; nagla smert ga je spravila.

Iz Cerknice. 13. dan t. m. smo volili župana in svetovavce. Od raniga jutra so bučaje topovi tlak cerkniškiga terga potresovali in ljudi k svečanosti vabili. Popoldne ob štirih je bila volitva dokončana, in župan g. Jožef

Krasu sajenje drevesc boljši, hitrejši ino gotoviši, pa tudi z manjšimi stroškimi združeno, kakor sejanje drevesniga sémena. Vse je nad tem ležeče, de se bo pravo drevje sadilo, ino de posajene drevesca bodo rastne, ne medle, z obilnimi, ne poškodvanimi korenincami previdene.

Tretjič. Zato bo treba drevesnih sadiš (Pflanzschulen) napraviti, in v njih, bore, smreke, hraste, orehe, kostanje, jesene in breste izrediti, pri katerim delu vam G. Buttlarjevo vižo za sadiše priporočimo, od ktere, ako bi bravci „Novic“ želeli,*) bi znali mi drugikrat kaj obširniši govoriti. Za zdaj samo to še rečemo, de v sadiših naj se bór (Kiefer) v slabši, hrast (Eiche) in brést (Ulme) v boljši zemljo seje; — de naj se drevesca, že dve, tri ali nar več štiri léta stare, vùn iz sadiša na hribe in berda presajajo, — de tedej prostor sadiša bo mogel tudi, dva- tri- ali štirikrat tako velik biti, kakor tajisti, kteriga bo potreba za izréjo toliko drevesc, kolikor se jih bo vsako léto za presadiše potrebovalo.

Četertič. V vsaki županii naj bi se po tem, kar je v 1. oddelku rečeno bilo, odločili vsi hribi in berda, kateri se tamkej najdejo, in kateri so potrebni, pogojzdeni biti. Njih prostor se bo iz katasterskih (davkinih) obrisov vzel, in po tem se bo prevdarilo: v koliko létih se bodo vsi ti prostori znali z drevesi obsaditi; potem pa se bo določil prostor vsakolétniga presadiša. Sadiša, od kterih smo v 3. oddelku govorili, naj bi se, ako je le mogoče, v enim imenovanih presadiš napravili, ali pa v drugih bolj priložnih in zastran zemlje enakih krajih. —

(Konec sledí.)

Matica slovenska.

Slovenski duh se je izbudil iz več stolétniga spanja; sonce svobode greje in oživlja slovanske planjave in goré; lepo cveté slovensko pismenstvo, ter imenitniga sadú nam obilno obéta. Pa napotij je veliko, ktere to cvetenje ovérajó ali celo zadušiti žugajo.

Marsikter rodoljub je vzel peró v roke, ter se namenil, svojimu narodu kaj lepiga ali koristniga spisati v veselje ali podučenje. Trudi se večkrat mnogo lét; naposled je delo dokončanc; zdaj pa revež ne vé, kaj in kam ž njim. Založnik za nove bukve se težko najde; posebno za še neznaniga, še ne široko slovečiga pisatelja, ali pa za bukve, ktere še gotoviga dobička ne obetajo. Na svoje stroške rokopis v tiskarnico dati, ne zamore vsak. Naš pisatelj je nepremožen, kaj če torej storiti? Njegov rokopis ostane — v pisateljevi omari, večkrat se clo pogubi.

Če pa ravno u kakim slovenskim mestu kakošne nove bukve beli dan zagledajo, je na drugi strani mnogokrat strašno težko, jih drugod dobiti.**)

Torej bi bilo sredstva (pripomoči) potreba, prvič, de bi se zložene literarne dela ložej natiskale, drugič, de bi natisnjene se ložej in za primerno ceno dobivale. Tako sredstvo bi bila matica slovenska.

Znano je šploh, koliko je matica česka u tej zadevi koristila, kako je česko pismenstvo podpirala in še podpira, in kako veliko število imenitnih knjig je svojim deležnikom podelila. Očitno se tudi u njej vidi moč združenja.***)

*) Častitiga g. dopisnika prav lepo za to prosimo. Vred.

**) Velikrat so tudi bukve u knjigoteržtvu tako drage, da si jih le malokdo omisliti samore. Pis.

***) Veselje je viditi lično tiskanih knjig, ki jih izdaja matica česka, postavim »Biblioteka novočeska« in drugih; tudi njih cena je tako nizka, da tudi manj premožen prijatelj slavj. pismenstva si jih napraviti zamore. Pis.

Ravno tako je tudi matica serbska naloge prevzela, rokopise od pisateljev nakupovati, jih na svoje stroške natiskovati, ter za kar je mogoče nizko ceno prodajati. Ona je bila za povzdigo serbskiga pismenstva tako potrebna, kakor človeku kos kruha, ter je tudi pretekli čas čudo veliko doversila. Kakor ona, je tudi matica ilirska že lepo versto národnih klasikarjev na svitlo pripeljala, mlade pisatelje zbudila, ter veselje k pisanju in branju obudila.

Kaj mislite tedaj, dragi rodoljubi, ko bi mi take lepe naredbe posnemali? Ko bi, posebno po izgledu česke matice, kaj enaciga vstanovili? Tukaj smo le kratko in u obrisu govorili, ker hočemo koristno reč le zbuditi ali sprožiti; treba bi bilo pogovorjenja rodoljubov, da bi se ta načert dalje izpeljal in uistinil. Slovensko pismenstvo, samo sebi izročeno, kakor dozdaj, bo le počasi napredovalo, ako mu rodoljubi podporniki blagosercno pod pasho ne sežejo. Združenih močí je torej tudi tukaj potreba; za tega voljo naj vstane matica slovenska!*)

J. Š.

Spomin popotovanja po Štajarskim in Gorenskim.

(Dalje.)

Med mnoge vesele rečí se rada večkrat tudi kakošna grenjka umeša. Tako se je tudi meni godilo. Veliko prijetniga in veseliga sim vidil in slišal na Štajarskim zastran naše mile, tako pohlevne slovenšine, — ali zbolelo me je slišati, de izverstni učitelj ljudskih šol, gosp. Krajnc, zastran kteriga je le en glas, de je v vednosti, pridnosti in obnaši posebne hvale vreden, kteriga je tudi šolsko vodstvo in konzistori v prvo versto kompetentov postavilo — zopet ni naprošene službe na Celjskih ljudskih šolah prejel, ker je poglavarstvo v Gradcu nekimu drugimu učitelju to službo podelilo, akoravno — pri scer vsih drugih dobrih lastnostih — mu poglavitne in perve manjka, namreč znanosti slovenskiga jezika, ki je vunder v Celjskih ljudskih šolah živa potreba! Malo veseliga smemo za naš tako dolgo zaterti jezik pričakovati, dokler se v slovenskih krajih bojo v ljudske šole učeniki brez znanosti slovenskiga jezika, in v vradije vradniki tudi brez slovenšine jemali. Vémo scer, de sama znanost jezika ni ne pri učeniku ne pri vradniku zadosti — ali kjer je scer dostojna učiteljska in vradniška pripravnost, zraven te pa tudi znanost jezika, tam — mislimo — je lahko praviga možá izbrati. Ali je morebiti sploh hvaljenimu g. Krajncu to škodovalo, de je dobro slovensko šolsko knjižico spisal? Zna biti, de je zavoljo tega v duhu panslavizma! Za slovenskiga rodoljuba ni nič nemogoče. — Obiskali smo na svojim popotovanju tudi Rimske toplice (Tüfferbad), ktere so bile létas silno polne ljudi zavoljo zdey tako pripravne lege poleg železnice. Naše toplice na Dolenskim so bile zavoljo tega létas zlo pozabljene. Rimske toplice so v prijetnim kraju; stanovanja so lepe, živež pa je precej drag. Kruh dobivajo vsaki dan po prvi ponočni peki iz Ljubljane, kamor po železnici pride. Na zidu eniga oddelka Topliške hiše visí tablja z napisam „Horvatski stan“. Neki gost, ki je ravno pred nami šel, je dregnil svojiga tovarša rekoč: „Schau an, den slavischen Separatismus auch da!“ „Warum nicht gar — mu odgovorí tovarš — hast nicht g'rad den ungar. Fürsten Esterhazi dort beim Fenster gesehen.“ Knez Esterhazi iz Ogerskiga je ravno v tistim oddelku stanoval. — Drugi popoldan smo zapustili toplice.

(Dalje sledí.)

*) Bog daj!

Vred.

Kjer je kolera, ne pite noviga vina (mošta)!

Novo, še gosto vino ni nikdar zdrava pijáča; in kakor mnoge skušnje učé, napravi koliko, drisko in druge bolezni, posebno če se nezmerno (čez 1 malslic) pije.

Kdor vé, de mošt je vino, ki še ni izvrélo, bo rad verjel, de mora huda biti, če začne en bokal take brozge v želodcu vréti (gähren)!

Skušnja je létas tudi očitno učila, de je že marsikteri zbolel in clo za kolero naglo umerl, ki se je take brozge napil.

Vsaka reč mora godna biti, scer ni zdrava; mošt naj postane vino, — potem naj se pije, pa zmerno!

Stovenske narodske pesmi v nemško prestavljene.

Naš slavni roják, po pevskim imenu Anastazi Grün celimu svetu znan, je zbirko naj lepših slovenskih narodskih pesem ponemčil in pod naslovom: „Volkslieder aus Krain.“ Uebersetzt von Anastasius Grün. Leipzig 1850, ravno zdej na svitlo dal.

Že več lét je preteklo, od kar je nektere teh pesem v novoletniški knjižici „Musenalmanach“, potem v Dunajskih nedeljskih listih „Dr. Frankls Sonntagsblätter“ za pokušnjo ponudil. Nemci so se že tačas nad veliko lepoto téh izvirov prostiga slovenskiga duha začudili in obljubljeni večji zbirke s hrepenjenjem pričakovali. Pač lepa hvala gré pevcu, de se je tega težavniga dela lotil, de ga je tak slavno dokončal! S takimi rečmi se mora rahlo ravnati. Metulja lahko vjaméš; pa kako ga boš zasačil, de mu pisane štipice, ktera njegove perute tak čudopolno bôji, ne osmukneš? Ravno tako ni zadosti, de prestavljavec vsaki gib in dih narodske pesmi na tanjko zapazi in sam živo občuti; treba je tudi, de vse to v gladke enakolične besede družiga jezika prestvari. In kdo bi zamogel mile glasove slovenskiga naroda bolj razumeti, — kdo jih lepši stolmačiti, kakor pevec, kateri vse strune človeškiga serca tak mило prebirati zna, kakor pevec, kteriga zibelka se je na krajnski zemlji takala? Naša lipica je tudi njega pod svojo ljubohladno senco vabila; tam je poslušal njeno čudno šeptanje, le pevskimu duhu razumljivo, in cvetečo duhtečo vejico si je odtergal, de bi jo na slavni nemški Parnas zasadil.

Gotovo bojo Nemci ta dar pervaka svojih pevcev z veseljem sprejeli, pa tudi naša dolžnost je, veliko korist in važnost te knjižice v slovenskim obziru razjasniti. Sploh rêči zamoremo, de je z njo slovensčina veliko podporo, velik napredek zadobila. Ta zbirka nam jasno dokazuje, de ima slovensko slovstvo zdravo, krepko, v serce naroda globoko segajočo korenino, de je le več delavcov v domačim nogradu potreba, de smemo obilo lepiga sadú dočakovati, ako bo vsak po svoji moči pri tem imenitnim delu pomagal. Pa tudi slave hočemo opomniti, ktero je slovenska Modrica s tem vencam Anastazija Grüna zadobila. Kako ji bo veselja in ponosa serce igralo, ko se bojo za naprej njene mile pesmice ne le po domačih dobravah, ampak tudi povsod, kjer se nemško kramljá, in gotovo kmalo v jeziki vsih omikanih narodov po celim svetu razglaševale!

Kaj pa poretó njeni sovražniki, kateri vse, karkoli le po slovensini diši, z gadjim jezikom opikajo? Kako pisano bojo oni gledali, ki vsako gibanje domorodskiga duha kot znamenje neomikanosti, zarobljenosti, barbarstva grajajo, če bojo zaslišali, de se je velikán nemških pevcev s takimi barbarskimi rečmi vkvarjal? Tudi v ti knjižici bojo strupa za se iskali, pa našli ga

— ne bojo, ker jim pevec le sladki med ponuja. Alj se bo njih sovražno serce toplotvornim glasam teh pesmic odperlo? Alj bojo hotli poslušati preróške besede vejčice, ktera takole govori; „Poglejte me, kako sim krasna in duhteča! Na ledíni, o časih nevihte in borje, me je slovenska lipa rodila. O, koliko lepši mladike bo moja mati poganjala, kak košato se bo ona razcevedla, če bo v rodovitno zemljo prestavljena! kako se z visokim deblam, z bogato krono v nebeški zrak razpenjala, ternja in germovja, ktero jo je skoraj zadušilo, réšena, od prijazniga sonca obsijana, od milejših sapic opihljana!“ —

Pa ne de bi ta dar rahločutniga pevca le za orožje proti sovražnikom slovensine rabili, — tudi njeni zvesti prijatli tukaj podukov dovelj in obilnost sladkiga medú najdejo.

Toraj, dragi slovenski bratec! ki si še poprej narodske pesme kot edini dragi zaklad, kteriga smo od svojih prededov sprejeli, cenil in visoko spoštoval, nikar ne opusti, te ponemčane zbirke prav prav pazljivo preberati. Če knjižico v roko vzameš, se ti bo zgodilo, kakor de bi v cvetnjak bogatiga gospóda stopil. Prijazni vertnar ti majhno shrambico odprè. Noter stopiš, začudiš se, ostermiš, ker tukaj zagledaš planinske cvetlice, ktere si nekđaj na gorah nabiral. Tú se ti mična cvetka nasmehuje; tam ti njena sestra svoje duhteče cvetiše odpira; v koticu tam te milenka s pripognjeno rôsepolno glavico pozdravlja. Kar ločiti se ne moreš; vse ti je znano, vse prav po domače, in kar nar več veljá, je to, de so se tvoje ljubljenske les preselile, brez de bile le mervico svojih vonjav, svojih lepót zgubile. — (Dalje sledi.)

Spomín popotovanja po Štajarskim in Gorenskim.

(Nasledba 41. lista in konec.)

Po stari navadi grém vsako léto rad Bleško jezero pogledat in njegovo rajsko okolico. Več domorodcov, tudi iz Štajarskiga in Koroškiga, je obljubilo to jesen Bled obiskati; pa zadržani po mnogih opravkih niso prišli. Bili smo tedaj z dragim svojim prijatlam g. Dr. Dolencam iz Dunaja in še z dvema prijatlama samí, ker zavolj že bolj merzelkaste jeseni so vsi drugi gosti že jezero zapustili. Od lani se ni tukej še nič spremenilo — kraj je še zmiraj lep, de ga ni nikjer lepšiga; ljudjé so prijazni, in narodski duh se še vedno živo glasí v veseli družbi — ali tudi ceste in pota so še zmiraj tako gerde, kakor so bile, ali še gerji; pred Mlinam smo jo komaj iz blata izvozili, — tudi toplice so še, kakor so bile, v slabim starim stanu in čakajo rešnika. Z veseljem smo pa slišali, de g. Hofmann, vodja c. k. Krajnskih poš, že vse pripravlja za zidanje toplic o prihodnjim létu, in če naša prošnja do častitiga gospoda kaj premore, ga serčno prosimo: naj nikar več ne odlašuje tega potrebniga zidanja, s katerim bo imenitnost Bleda zlo povikšal, pa tudi sam sebi v škodo ne zidal. Če Blejci svoj dobiček zapopadejo, bojo pripomogli, de se njih toplice kmalo na noge spravijo, ktere bojo temu kraju vsako leto več gostov in denarjev privabile.

Slavni Dr. Gruber, Dunajski zdravnik in zvedeni kemikar, ki je bil létas v Bledu, je bil vés zamaknjen v rajski kraj in mi je pri odhodu naročil, de naj svoje rojake spodbodem, de

1) deželne stanove (ki so sedaj še namestniki dežele) prosijo, de poskerbé po deželnim poglavarstvu, de pride dobro skušen kemikar, kakor je g. profesor Hrušauer v Gradcu, obstojne dele toplic natanjko preiskat, de se bolj natanjko zvé njih zdravilna moč. To je prva potreba; — in ker toplice, če veliko slavo dosežejo, celi deželi koristijo, naj se to preisko-

vanje, kakor je tudi v družih deželah navadno, na deželne stroške zgodí. Preiskovati se morajo pa zdravilne vode na svojim izvirku, scer po pošiljanju zgubé veliko svoje puhteče moči;

2) de naj bi g. Hofmann primerno poslopje za toplíce sozidal;

3) de naj bi gospoda Malner in Majer, ki sta že veliko za Bled storila, napravila na jezeru dostojne koplje;

4) naj bi se sozidale še nekatere nove pripravne pohoštva za goste, de bo vsak, ki tje pride, tudi gotovo stanovanje dobil; res je scer, de tesnota le malo tednov terpi, pa ravno to, de se je treba za tisti kratki čas že več tednov naprej napovedati, je gostam silno nadležno in marsikteriga vstraši, de se še za Bled ne zmeni ne. Kakor smo zvedili, bo gosp. Ulrich na prav prijetnim kraju novo hišo zidal; to je prav;

5) naj bi že enkrat stare razpartije zavolj nove ceste na Mlin jenjale in se poštena cesta napravila, de ne bo, kakor dozdej, treba skozi pekel v nebesa iti; saj ni treba, de bi mogla cesta vsacimu pred nosam memo iti; dobra reč se bo tudi delječ od ceste našla;

6) de bi se za pripravne vozove skerbelo, ki bi poléti in v jeseni saj vsaki drugi dan — tode ne predrago — ljudi sém ter tje vozili.

To so vošila, ki mi jih je g. Dr. Gruber izročil, rekoč: „Krajci še ne véste, kaj še zna iz Bleda biti, ki imenitni „Išel“, kamor vsako léto sile veliko premožne gospode zahaja, v lepoti in zdravim prijetnim zraku še prekosi. Pa začeti se mora popravljati, de bo vse čedno in pripravno. Zdej je čas nastopil — je g. dohtar dalje rekel — de je med bogatini šega, bolj hladne koplje obiskavati, in Blejske z Blejskim jezeram so kakor nalaš zato. Po železnici ni delječ v Bled. Kmaló se bo začelo od Bleda po svétu govoriti, in veliko dénarja se bo nosilo gori.“ Tako g. dohtar.

Pri vsaki napravi je pa treba, de en mož kot vodnik na noge stopi, ki ima živo ljubezen do svojiga kraja, in ki zaupanje svojih sosedov vživa, — gosp. Prešerin je vés mož zato; naj bi se iskreni domoljub v prid Blejcov lotil prerostva svojiga kraja, za kteriga je narava neizrečeno veliko storila — njegovi prebivavci pa skoraj — nič.

Še dve veseli reči imam opomniti iz Bleda; ena zadéva pridno skerb učenikov za ljudske šole pod vodstvom visoke časti vredniga gosp. fajmoštra Peharca; druga pa, de gosp. kaplan Puhar po opravljenih duhovnih dolžnostih za zmirej veči izobraženje svoje imenitne znajdbe — svitlopíse na steklo delati — se veliko trudi. Bog mu daj le kakiga blagiga pripomočnika, de bi v stan prišel, si izverstniga potrebniga orodja omisliti. Lepe izdelke njegove umetnosti smo vidili pri njem, ki bojo deloma v razstavo v London šle.

Dr. B.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Horvaške meje. Tergatev je pri nas in na Horvaškim dokončana, na nekterih krajih se je boljši, na nekterih slabji obnesla; vino ne bo kaj dobro; vunder je Presburško vedro Horvaškiga mošta na 5 do 6 gold. postavljeno. Iz Zagreba se sliši, de so vsi živeži tam tako dragi, de nihče take dragine ne pomni; tudi derva grejo silno kviško. Ker nekdanjim grajšinam na nekterih krajih delavcov za obdelovanje polja in nogradov manjka, morajo zemljiša neobdelane pustiti.

Iz Dolenskiga 20. okt. n. Pri nas sneží danes kakor de bi se berači tergali. Mislili smo, de bo kolera bolj hitro naše dolenske kraje zapustila, pa v svojih mislih smo se prerajtali, ker ona zmeram počasi naprej leze in ljudi napada, in če en dan miruje, je

drugi ali tretji dan zato pa bolj huda. Okolj Trebniga, Mokronoga, pa tudi Šentvida in Kerke je neki na novič se prikazala. Na kvaterno nedeljo jih je v 3 vasesh v Medni peči 22 na parah ležalo. — Mošt, gost in kisel, gré po 5 gold. v srebru; še ga prodati noče, kdor ga kaj ima. — Daljni kmetje se jako pritožijo, de morajo notri v Višnjogoro k odškodni komesii hoditi, ker jim to zraven velike zamude časa tudi mnoge stroške prizadeva; potrebno bi tedaj bilo, de bi šla slavna komisija nižje dol. Prostora bo povsod dosti dobila, saj je veliko gradov, ki bi radi potrebno staniše prepustili. Pogovarjali so se, de bodo pismeno prosili viksi predsedništvo, de naj bi se komisija Višnjagorska nižje dol pamaknila in tako polajšala kmetam in grajšakam pót. — Od kar so kantonsko poglavarstvo v T— postavili, ni od ravnopravnosti ne duha ne sluha — pred je vunder včasi kak povabilni list na kmeta v slovenskim jeziku prišel, zdaj pa z nemškimi „cegeljci“ kmetje od Kajfeža do Pilatuža tekajo, de bi jim jih kdo prebiral; panazadnje morajo vunder za kak poliček vina dati, zraven tega, de so eno ali pa več ur pri delu domá zamudili. Zdi se nam, de gospodje s svojimi učeno sostavljenimi dopisi clo nič ne pomislijo, komú de pišejo; prost človek kaj taciga nikakor ne more razumeti. V dokaz tega naznanimo dopis, ki ga je ni davnej neka žena prejela: „Dessen wird die Frau N. N. aus N., über einen Referatsbogensauszug, der Herr Bittsteller nach vollzogener grundbüchlicher Amtshandlung über das Original-Gesuch unter Anweisung an das k. k. Steueramt behufs der Erhebung der Gesuchsbeilagen und das Letztere durch eine ämtliche Abschrift dieses Bescheides verständiget.“ To je vunder preveč „hoch tajč“ za prostiga slovenskiga kmeta!! Doklej bodo mógli naši kmetje še zavoljo zanemarnjenja vstavnih pravíc denarje in čas zgubljeni, ker se jim po nemško pisari? — V predzadnih „Novicah“ je bilo naznanje dano, de v Ljubljani nima noben bukvar Teržaških bukev, za slovenske šole po kmetih. Kaj pa je temu vzrok? Tedej francoske, angleške in španjske, in zna biti, de tudi kineške hukve se pri kterimu Ljub. bukvarju dobijo, samo slovenskih šolskih knjig ni!!! Mende vunder ni prepovedano Teržaških knjig Ljubljanskim bukvarjem prodajati? — ali so morde bukvarji tako zanikerni, de si jih ne naročé? Prosimo, de bi nam „Novice“ vzrok povedale. *)

Novičar iz Ljubljane.

V pondeljnik so začeli vojaki iz Laškiga skozi Ljubljano marširati, ki so narpoprej na Dunaj upoteni, kjer bojo svoje daljne naukaze sprejeli. Noter do 13. listopada gré skorej vsaki dan 1 bataljon skozi Ljubljano — v vsim skupej mende okoli 16,000 mož. Od Ljubljane gre vse po železnici naprej. — Pridni gosp. J. Navratil dajé kratko slovensko slovnico z napeljevanjem vradne pisanja izdelovati, zlasti za sodijske

*) Poglavitni vzrok tega je po naših mislih v tem: de naši bukvarji slovenskih časopisov ne beró, v kterih bi bili zvedili potrebo in pogosto popraševanje po Teržaških šolskih bukvah, scer bi bili vunder v svoj lastni dobiček naročili Teržaških knjig. Ker pa nek Teržaška prodajavnica od postavljene nizke cene nikomur nič nehati ne more, bi se gotovo nihče ne bil pritožil, ako bi se bile v Ljubljani za kak krajcar višji prodajale. Naše deželno poglavarstvo (naprošeno zato tudi od slovenskiga društva v Ljubljani) je k našimu velikimu veselju v Ljublj. vradnim časniku 14. t. m. naznanilo ceno vsih šolskih knjig, ki se v Terstu dobijo, in je ob enim vsim šolskim vodjam in učencim naznanje dalo, de — kdor ne more ali noče naravnost iz Tersta teh bukev naročiti, naj se oberne na Ljublj. deželno poglavarstvo ali pa na Ljublj. vodstvo ljudskih šol, po kterih se bo po postavljeni ceni naročba poskerbela. Serčna hvala zató slav. deželnimu poglavarstvu! Vred.